

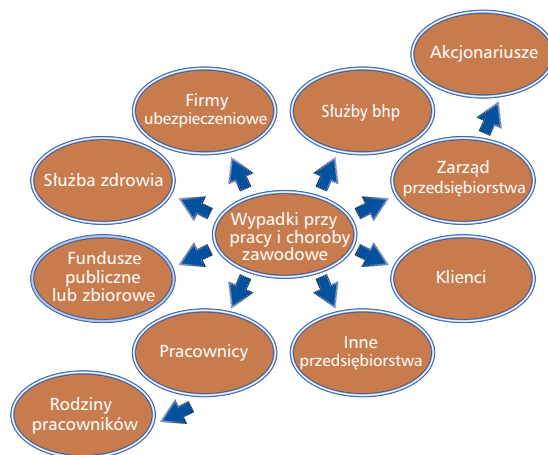
Przegląd społeczno-ekonomicznych kosztów wypadków przy pracy

Wprowadzenie

Troska o bezpieczne i higieniczne warunki pracy może przynieść wymierne korzyści ekonomiczne zarówno przedsiębiorstwom jak i ich pracownikom oraz społeczeństwu jako całości. Wypadki i choroby zawodowe mogą powodować znaczny wzrost kosztów działalności gospodarczej przedsiębiorstw. W szczególności dla małych przedsiębiorstw koszty te mogą stanowić znaczne obciążenie finansowe. Jednak przekonanie pracodawców i akcjonariuszy co do korzyści, jakie niosą ze sobą bezpieczniejsze i zdrowsze warunki pracy, może być trudne. Skutecznym sposobem na zmianę stanowiska tych osób może być przeprowadzenie analiz ekonomicznych dotyczących kosztów związanych z niewłaściwymi warunkami pracy oraz korzyści wynikających z nakładów na bezpieczeństwo. Analizami kosztów i korzyści powinny być objęte zarówno koszty bezpośrednie, jak i koszty pośrednie, zarówno te łatwe do oszacowania jak i te, które można wyrazić wyłącznie za pomocą pojęć jakościowych.

Koszty i korzyści dla kogo?

Wypadki przy pracy stanowią obciążenie dla wielu stron. Przedsiębiorstwa często nie ponoszą w całości kosztów chorób zawodowych czy wypadków przy pracy. Koszty te ponoszą również inne przedsiębiorstwa, indywidualni pracownicy oraz społeczeństwo jako całość, np. gdy jako całość firma nie pokrywa pełnych kosztów ubezpieczenia zdrowotnego pracowników, a renty dla niepełnosprawnych są wypłacane z funduszy społecznych.

Źródło: Krüger, 1997¹⁾

W wielu krajach istnieją przepisy, które przenoszą z powrotem koszty na przedsiębiorstwo lub osobę, która spowodowała powstanie tych kosztów (tzw. internalizacja kosztów). Przepisy te mogą stanowić bodziec ekonomiczny do zapobiegania wypadkom przy pracy i chorobom zawodowym (tabela 1).

Tabela 1. Instrumenty internalizacji kosztów wypadków na przedsiębiorstwie

Instrument internalizacji kosztów	Przykład
Odpowiedzialność prawna	Pracownicy lub firmy ubezpieczeniowe mogą domagać się odszkodowania za straty powstałe w wyniku obrażeń odniesionych w trakcie pracy lub w przypadku wystąpienia choroby zawodowej
Sankcje prawne, grzywny	Inspektorzy pracy mogą nakładać kary finansowe, żądać poprawy warunków pracy lub tymczasowo wstrzymać produkcję
Różnicowanie składek ubezpieczeniowych	Firmy ubezpieczeniowe lub fundusze publiczne dostosowują składki ubezpieczeniowe do podwyższonej kategorii ryzyka zawodowego
Wypłata pensji przy zwolnieniu chorobowym	Obowiązek (częściowej) wypłaty pensji w okresie zwolnienia chorobowego lub w przypadku inwalidztwa
Regulacje rynkowe	Atrakcyjność przedsiębiorstwa jako pracodawcy, korzyści przy uzyskiwaniu zamówień rządowych, obietnica zmniejszenia wskaźników wypadków przy pracy przy składaniu ofert przez podwykonawców, wpływ na wizerunek firmy

Zapobieganie wypadkom przynosi wiele korzyści

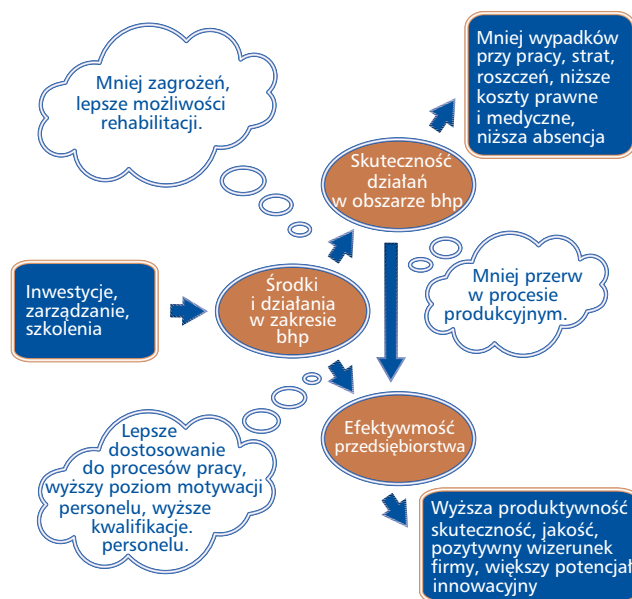
Zapobieganie wypadkom przy pracy, urazom i chorobom nie tylko ogranicza koszty, ale także przyczynia się do poprawy funkcjonowania przedsiębiorstwa jako całości. Bezpieczne i higieniczne warunki pracy mogą pozytywnie wpływać na działalność przedsiębiorstwa w różnoraki sposób, np.:

- zdrowi pracownicy są bardziej produktywni i mogą przyczynić się do wzrostu jakości produkcji
- mniej wypadków przy pracy i chorób zawodowych oznacza mniej zwolnień chorobowych, co z kolei przyczynia się do ograniczenia przestoju w produkcji oraz do obniżenia jej kosztów
- wyposażenie i środowisko pracy, dostosowane do potrzeb procesu produkcyjnego i utrzymane w należytym stanie przyczyniają się do wzrostu produktywności, poprawy jakości pracy oraz ograniczenia zagrożeń dla zdrowia i bezpieczeństwa pracowników
- ograniczenie liczby wypadków przy pracy i chorób zawodowych oznacza mniej strat oraz mniejsze ryzyko pociągnięcia firmy do odpowiedzialności.

Czynniki wpływające na powstawanie kosztów

Najlepszym sposobem uzyskania dobrych informacji na temat kosztów wypadków przy pracy jest przeprowadzenie szacunkowych analiz ekonomicznych. Analizy te można przeprowadzać na różnych poziomach, a mianowicie:

- na poziomie indywidualnego pracownika
- na poziomie przedsiębiorstwa
- na poziomie społeczeństwa jako całości.

Nie istnieje żadna ostateczna lista czynników wpływających na powstawanie kosztów, którą można by uwzględnić w analizach ekonomicznych. Z praktyki i teorii wyłania się jednak minimalny zestaw takich czynników. Zakres uzupełnień i modyfikacji tej listy zależy od celu przeprowadzenia analizy, struktury ubezpieczenia społecznego obowiązującego w danym kraju itd. Budowa listy czynników wpływających na powstawanie kosztów jest jedną z kluczowych operacji przy prowadzeniu wszelkich kalkulacji ekonomicznych. Tabele 2 i 3 przedstawiają listę czynników wpływających na powstawanie kosztów. Można je wykorzystać do wstępnej analizy ekonomicznej na poziomie indywidualnego pracownika oraz na poziomie całego społeczeństwa²⁾. Niektóre skutki wypadków

przy pracy można w prosty sposób przeliczyć na kwoty pieniężne. Inne, takie jak np. śmierć, zwolnienia chorobowe czy fluktuacja kadr, wymagają szerszych opracowań. Wyniki analiz ekonomicznych powinny stanowić wsparcie przy podejmowaniu decyzji związanych z inwestowaniem w poprawę warunków pracy. Jednakże już sam proces prowadzenia analiz ekonomicznych w tym zakresie jest wartościowy i pouczający dla przedsiębiorstwa.

Należy pamiętać, że wyniki analiz ekonomicznych w dużym stopniu zależą od ich zakresu i przyjętych założeń. Czynniki wpływające na powstawanie kosztów i zasady ich obliczeń powinny być dostosowane do zasad i praktyk stosowanych w tej dziedzinie w danym kraju.

Tabela 2. Przegląd czynników bezpośrednio związanych z kosztami wypadków przy pracy i chorób zawodowych, ponoszonymi przez indywidualnego pracownika

Zmienna	Opis	Jak otrzymać wartość pieniężną
Zdrowie	Hospitalizacja (liczba dni pobytu pracownika w szpitalu) Inna pomoc medyczna, jak leczenie pozaszpitalne, leki Trwałe kalectwo (wiek pacjenta), rehabilitacja niemedyczna (np. zawodowa), adaptacja mieszkania	Wydatki na służbę zdrowia, których nie pokrywa ubezpieczenie pracownika ani pracodawca
Jakość życia	Oczekiwana długość życia Oczekiwana długość życia w zdrowiu Lata życia skorygowane o jakość (QALY) Lata życia skorygowane niesprawnością (DALY)	Gotowość do akceptacji, gotowość do ponoszenia kosztów Wysokość roszczeń i odszkodowań
Smutek i cierpienie	Dla ofiar, krewnych i przyjaciół	Nie istnieje wiarygodna metoda szacunkowa
Utrata bieżących dochodów	Utrata dochodów z bieżącej i dodatkowej pracy	Ograniczenie bieżących dochodów, utrata zarobków
Utrata potencjalnych przyszłych dochodów	Również z uwzględnieniem dodatkowej pracy	Różnice między całkowitymi oczekiwanymi dochodami a całkowitym odszkodowaniem lub wysokością renty
Wydatki nieobjęte ubezpieczeniem ani odszkodowaniem	Przykładowo: koszt transportu, wizyt w szpitalach, koszty związane ze zgonem ofiary, np. koszt pochówku	Suma wszystkich wydatków, które musi ponieść ofiara i jej rodzina, a których nie pokrywa odszkodowanie

Tabela 3. Przegląd czynników bezpośrednio związanych z kosztami wypadków przy pracy i chorób zawodowych, ponoszonymi przez społeczeństwo jako całość

Zmienna	Opis	Jak otrzymać wartość pieniężną
Zdrowie	Hospitalizacja (liczba dni pobytu pracownika w szpitalu) Inna pomoc medyczna, jak leczenie pozaszpitalne, leki Trwałe kalectwo (wiek pacjenta), rehabilitacja niemedyczna (np. zawodowa), adaptacja mieszkania	Aktualne wydatki na służbę zdrowia i rehabilitację
Zgony (liczba, wiek pacjenta)		Gotowość do płacenia lub gotowość do akceptacji
Jakość życia	Oczekiwana długość życia Oczekiwana długość życia w zdrowiu Lata życia skorygowane o jakość (QALY) Lata życia skorygowane niesprawnością (DALY)	Gotowość do akceptacji, gotowość do ponoszenia kosztów Sumaryczna wysokość rekompensat i odszkodowań
Smutek i cierpienie	Dla ofiar, krewnych i przyjaciół	Gotowość do akceptacji, gotowość do płacenia Sumaryczna wysokość rekompensat i odszkodowań
Utrata bieżących dochodów z produkcji	Utrata dochodów w wyniku absencji chorobowej i wypadkowej oraz kalectwa	Sumaryczna utrata dochodów wynikająca z absencji w pracy
Utrata potencjalnych przyszłych dochodów	Utrata dochodów w pełnym okresie trwałego kalectwa	Suma utraconych dochodów w okresie spodziewanej niepełnosprawności, w którym zarówno dochody jak i okres ustala się na podstawie danych statystycznych
Wydatki niezwiązane ze zdrowiem ani szkodami		
Zapewnienie zastępstw pracowników na czas ich nieobecności w pracy (absencja chorobowa, wypadkowa itp.)		Sumaryczne wynagrodzenie pracowników za wykonywanie tych czynności
Uszkodzenie sprzętu i materiałów (w wyniku wypadku)		Koszty wymiany, ceny rynkowe
Utracona produkcja w wyniku niekompletności personelu oraz przestoje w produkcji		Wartość rynkowa utraconej produkcji

Więcej informacji

Pełny tekst raportu *Inventary of socioeconomic cost of work accidents (Koszty społecznoekonomiczne wypadków przy pracy)* jest dostępny w języku angielskim bezpłatnie na stronie Agencji pod adresem: <http://agency.osha.eu.int/publications/reports/>.

Więcej informacji na ten temat można znaleźć w publikacji z serii *Fakty (Facts)* pt. *Economic appraisal of preventing work accidents at company level (Analiza ekonomiczna działań prewencyjnych na poziomie przedsiębiorstwa)*. Publikacja jest dostępna we wszystkich językach Unii Europejskiej pod adresem: <http://agency.osha.eu.int/publications/factsheets/>.

Magazyn *Health and safety at work – A question of costs and benefits? (Bezpieczeństwo i higiena pracy – pytanie o koszty i korzyści)*, wydanie I, stanowi zbiór napisanych przez specjalistów artykułów dotyczących zagadnień ekonomicznych w zakresie bhp. Magazyn dostępny jest pod adresem: <http://agency.osha.eu.int/publications/magazine/>.

Raport *Economic impact of occupational safety and health in the Member States of the European Union (Aspekty ekonomiczne bezpieczeństwa i higieny pracy w państwach członkowskich Unii Europejskiej)* przedstawia powiązania pomiędzy czynnikami ekonomicznymi a kształtowaniem polityki bhp w państwach członkowskich. Raport jest dostępny pod adresem: <http://agency.osha.eu.int/publications/reports/>.

Odsyłacze do dalszych informacji na temat zapobiegania wypadkom można znaleźć na stronie internetowej Agencji pod adresem: http://agency.osha.eu.int/good_practice/risks/accident_prevention/. Niniejszy numer *Faktów (Facts)* jest dostępny we wszystkich językach Unii Europejskiej pod adresem: <http://agency.osha.eu.int/publications/factsheets/>.

¹⁾ Krüger, W., *Ökonomische Anreize-Möglichkeiten und Probleme eines modernen Arbeitsschutzsystems, Neue Ansätze zur Kosten-Nutzen-Analyse des Arbeits und Gesundheitsschutzes*, Dortmund/Berlin, Bundesanstalt für Arbeitsschutz und Arbeitsmedizin, 1997 r., str. 26-37.

²⁾ Inny numer *Faktów (Facts)* Agencji przedstawia model szacowania kosztów wypadków na szczeblu przedsiębiorstwa (zob. punkt *Więcej informacji*).

Europejska Agencja Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy

Gra Via, 33, E-48009 Bilbao, Spain
tel. (34) 944 79 43 60, Fax: (34) 944 79 43 83
information@osha.eu.int